

יובל סיני

הגדרות מוחזקות של "שנים אוחזין בטלית"

א. מבוא והצגת הבעיה

הגדרת הבעיה

בעיה זו היא: **תקפה אחד בפנינו מהווים היפי דמי אי דשתיק אודוי אודוי ליה;**
ואף דקה צוחה מאי הווה ליה למעבר, לא כריכא דשתיק מעיקרה והדר צוחה
מאי? מדאשתיק אודוי אודוי ליה או דלאם כיון דקה צוחה אינגלי מילטה
דהאי דשתיק מעיקרה סבר הא קחזו לי ורבנן (בבא מציעא וע"א).

נראה שסוגיה זו דנה בבעיה מציאותית-פסיכולוגית, האם המציגות של "שתיק והדר
צוחה" נחשבת כהודה או לא. (וancock רוב הראשונים שדנו בעיה זו דנו בעיקר במישור
המציאותי של התודעה. הם ברשו עניינים שונים, כגון: זמן השתיקה והחוויה, ומקום
התרחשותה).

לכארה, אם נבודד בעית ר' זира בפני עצמה - "תקפה אחד בפנינו מהווים" ונסמיט את
המשך הגمرا "היפי דמי..."; נראה שבעיה זו אינה קשורה רק למישור המציאות, אלא
קשורה גם לשגיאות שנידונו כבר בפרק זה.

שאלת "תקפה אחד בפנינו" תלויות לכארה בהבנת מעמדם המשפטי של שני המוחזקים
בטלית (קודם התקיפה). כמובן, אלמלא דברי הגمرا לא היו תולמים בעיה זו, במישור
המציאותי, וזאת בשל שתי סיבות עיקריות:

א. קשה להתעלם מכך ששורש בעיה זו מעוז בהבנת מוחזקות של "שנים אוחזין בטלית".
רק על רקע זה בית הדין יכולם לדון במרקחה של "תקפה אחד בפנינו", וזאת משום שבדור
שaan להחשב התוקף כמורזק, שהרי עשה זאת בפני בית דין. אמן לאחר שהיו ביד בית
דין הנזונים חניל' בדור' שהם יתחשבו גם במישור ההודאה, אך עדין הבסיס לפסיקתם
הוא מצב המוחזקות הקומתית.

ב. הבעיה הפסיכולוגית של "שתיק והדר צוחה" - האם זו הודאה, קשה בפני עצמה; וניתן
לשאול שתי שאלות:

1. כיצד ניתן לפחות בעיה מציאותית-פסיכולוגית זו?

2. הספק לכארה אינו שקול, משום שברור לנו شب' שתיק והדר צוחה אין לנו סברא
להסביר את השתיקה. בהודאה גמורת, אלא לכל היוטר **ספק הודאה**, וזאת משום
שהנטקף צוחה, ונימק שתיקתו "חא קחזו לי רבנן". (וראה בהרחבה 'דין' בשאלות אלו
בפרק ח.).

הסתפקידות הרין

לאור זאת, נראה שהמפתח להבנת עיתת ר' זира ושיתות הראשונים בבעיה זו היא הבנת המוחזקות בטלית, וכן הבין הרין (חוושי הרין וע"א דיה לא צוריכא) :

נראה לנו דביעה הכל פרושה דודאי פשוטה לנו ... דaicא למתרליה בהודאה ...
ואיכא למימר דלאו הودאה הוא ... אלא הא Ка מעיא לו כיון דודאי טלית
מתחליה בספק היהיטה עומדת, שלא היינו יודעים של מי הוא וכיוון שכן אף
ספק הודאה מהני להעמידה ברשות זה שתקפה, או דלאו כיון דקצתה
ואיכא למימר דاشתקך דהא לא משומש הודאה הוא .. לפי שטילת זו מוחילה
לא היהיטה מוטלת בספק דאנן סחדי ... וכיוון שכן אין ספק הודאה מוציאה
מידי ודאי.

אנו רואים שהрин התבלט בהבנת מוחזקות של "שנים אוחזין בטלית". ניתן לומר
שהמוחזקות של כל אחד מהם בחצי היא וואית, "דאן סחדי" דמאי דתפיס האי דידיה
הוא", ואפשר גם לומר שאין לכל אחד מהם מוחזקות וואית, שהרי שניהם טוענים שהוא
שליהם, כל אחד תפוס בכולה, ואני אנו יודעים למי היא שייכת, ומילא כל אחד מוחזק
בחציו מספק:

אמנם קשה לומר שדבריו של הרין הולמים את פשט הנמרה, שהרי לפי דבריו העיקר
חסר מן הספר.

הרין הביא תירוץ שני, שהולם יותר את פשט הנמרה, אך עדין, מבחינה עקרונית גם
התירוץ השני דין בשאלת המוחזקות שלם בטלית (וראה הרחבה בפרק ח): לאור דברי
הрин, נראה לניגיות דעתנו, שהמפתח להבנת שיטות הראשונים בסוגיה זו הוא הסתפקידות
הрин. בשל כך נאלו לעוזב סוגיה זו (נזהר אליה בפרק ח).

ראשית, נצטרך להבין היטב את דין המשנה (דו"ב ע"א) של "שנים אוחזין בטלית",
ולברר כיצד מתייחסים הראשונים למצו זה (בעיקר רשיי, תוספות, רמב"ם). כמו כן,
נצטרך לבירר דעתם בהבנת פסק הדין, "ייחלקו בשבעה".

רשויו ע"א דיה תקפה הכניס גורם חדש לסוגיה - השבעה. ובלשונו: "הוזיאה מיד
חייבו בחזקה והרי כולה בידי קוחט שנשבעו", וכמוון שנצטרך לבירר גם את נושא
השבועה.

לאחר שבירר כל זאת נזהר לשוגיות "תקפה אחד בפנינו" (פרק ח), וננסה לבאר שיטות
הראשונים לאור הבנות בסוגיות (הסתפקידות הרין).

המטרה - מציאת השיטות

המטרה אינה דיוון בעומקן של הסוגיות השונות הנוגעות לנוינו. המגמה העיקרית היא
לסקור הסוגיות בצורה כללית להתייחס לפרטים שאינם רלוונטיים לנושה. אנו עוסקים
בעיקר במציאת השיטות בשיטות הראשונים (בעיקר רשיי, תוספות ורמב"ם) בסוגיות
השונות, וזאת לאור ההסתפקידות בדיון המוחזקות בטלית.

הגדות מוחזקות של "שניים אוחזין בטלית"

25

כיוון שזו מוגנתנו יכול להיות שכמה מקומות נסביר את מחלוקת הראשונים לאור הסתפקות זו אף על פי שאין זו בחכרה ההבנה היחידה בバイור מחלוקת זו.

ב. שיטות הראשונים בהבנת מוחזקות של "שניים אוחזין בטלית"
בשלב ראשוןعلינו לברר את שיטות הראשונים במוחזקות בטלית, תוך התעלמות מפסק הדין, בו נדון בפרק הבא בנפרד.

שיטת רשיי

נבחן מספר התייחסויות של רשיי למוחזקות של השניים בטלית:

- **רשיי בדף ב' ע"א** (והי שניים אוחזין בטלית):
דוקא אוחזין דשנים מוחזקון בה ואין לו כה בה יותר מזה, שאליה הייתה
ביד אחד לבדוק הווי אכן המוציא מחבירו ...
רשיי משווה מצב של מוחזק יחיד בפה, שאז אומרים המוציא מחבירו עליו הראיה
(להלן הממעיה) למצוות של "שניים אוחזין", שאינן הם נקרים מוחזקים אחד לפני חברו
ואין לאחד עדיפות על חברו בטלית זו.
להבנת דברי רשיי על המשנה יש להוסיף את דברי הגמara בדף ז ע"א המעניינה משתנה
כשותפים ברכשתא, ורשיי מפרש (שם דיה כרכשתא): "יבגרדין שבשני ראשיו" דהיינו
שאין להם אחיזה **בגוף הטלית** אלא בגרדין בלבד. אך עדין שיטת רשיי אינה ברורה כל
כללה.
דברי רשיי מתבאים יותר בדף ב ע"ב (זהה בשבועה פליי לה): "כיוון דמחסור גוביינא במא
שהברתו תופס, דהאי תפיס בقولה והאי תפיס בقولה". בדברי רשיי אלו נדון בארכיות
פרק הבא, אך מכל מקום נאמר שרשיי מסביר ששניהם תפости בכל הטלית. כיוון שכך,
כל אחד "מחוסר גוביינא". בטלית זו ואינו יכול להחשב כמוחזק בלבד בטלית, או בחלק
ממנה, משום ששניהם תפости בכל הטלית, ואין עדיפות לאחד על חברו.
רשיי בדף ח ע"א (זהה משנה יחרה) משלים חתמונה: "... דאי משום דלא ידעין חי
מייניהם משקה והוה ליה ממון המוטל בספק וחולקין בספק...". רשיי מבטל מוחזקות
מכיוון ששניהם תפости בכל הטלית ולא יודעים מי השקרן ולכן זהו ממון המוטל בספק גם
בדברי רשיי אלו נדון בארכיות בפרק הבא.
- **ლסיקום שיטת רשיי** - נראה שרשיי סבר שניים אוחזין בטלית אין פירושו שככל אחד
מוחזק ודאי בהרבה, טלית זו מוגדרת בספק ממון שאינו למוחזקות בה משקל, וזאת לאור
העובדות הבאות: אלא יודע על עדיפות בעלות לפחות אחד מהם, בטלית זו. ב. הם אינם
תפוסים **בגוף הטלית** אלא ברכשתא.

שיטת התוספות

תוספות בדף ב ע"א (זהה וחלוקו) עוסקים בהבדל בין דין החלוקה במשנה לדין "כל

דאלים גבר" ב"ארבא"³:

ויש לומר אוחזין שאני, דחויב כאילו כל אחד יש לו בת בודאי החצי דאן

סהדי דמאי. דתפיס חאי דיזה הוא ...

למרות שנראתה שתוספות ה宾语 שכל אחד נחשב כמוחזק ודאי בחצי טלית, דברי

התוספות צריכים עיון:

א. האם התוספות בשאלתם לא ידעו שבטלית "אוחזין שאני"?

ב. הגמורא בדף ז ע"א העמידה משנתנו כשאוחזים בכרכשתא בלבד, וכיוצא ניתן להרחבת
זאת למוחזקות ודאיות בחצי הטלית?

ג. מדוע התוספות האריכו בלשונם ותסבירו "דאן סתדי ...?"?

נראה שבשלב הקושיא סברו התוספות כרשיי, זהינו שבישנים אוחזין בטלית" לא
שייך דין מוחזקות מחותמת תפיסתם, שהרי כל אחד תופס בכל הטלית, וכל אחד מבטל
תפיסת חברו, וממילא אין פאן דין רגיל של מוחזק (במיוחד לאור העובדה שהם תפוסים
בכרכשתא בלבד). התוספות מתריצים שאן אין זה דין רגיל של מוחזק, והטעם לכך שאנו
מחזיבים כל אחד, כמו שיש לו בה ודאי חצי, הוא אך ורק מצד סברת "אנן סחדי".

האחרונים האריכו בביורו גדר "אנן סחדי", אך בפשטות נראה, לומר (וכן ממשמע
בחדשי הגראנט ובקובץ שעורים) שי"אנן סחדי" מקביל ל"חזקת מה שחתת יד אדם שלו".

וקן נראה בברור מדברי הרא"ש (סימן יא) :

דכיוון דשניות באים לפניו מוחזקים בגוף הטלית אלו צריכים לפסוק להם

דין חלוקה דכל דבר שאנו רואים ביד אדם חשבנן ליה שחתתא שלו. (וכן ממשמע

בתוספות בבא בתרא לד ע"א דיה "ההוא" שהסבירו מטעם "חזקת מהותא").

"חזקת מה שחתת יד אדם שלו" - אלו יוצאים מנוקודת הנחה, שאן אנשים מוחזקים
כגנבים, ולכן יש בירור מעצם תפיסת האדם בחוץ, שאנו גב והחוץ שלו.

"אנן סחדי" - אלו רואים שאדם זה תופס בחוץ, ולכן אנו מתיחסים אליו כבעל החוץ
מכח הבירור. ממילא יוצא, שכן רשות שניים תפיסים בטלית (אף על פי שכל אחד תופס
בכרכשתא בלבד), אנו מתיחסים לכל אחד כמוחזק בטלית מכח הבירור של "חזקת מה
שחתת יד האדם שלו", ומכיון ששניהם תפוסים - כל אחד תפוס בחצי טלית בודאי.

התוספות ذיקו בלשונם "דחויב פאיילו כל אחד יש לו בת בודאי החצי", וזאת, כדי
להדגיש לנו שאין כאן דין רגיל של מוחזק בחוץ, אלא אך ורק מכח הבירור.

מוחזק רגיל - אינו מוחזק מחותמת הבירור שהחוץ שלו, אלא שככל ספק אין לנו
מושגיאים מיד המוחזק אף על פי שאין לנו בטחון שהוא שלו.

לסיכום שיטת התוספות - התוספות סוברים שכל אחד נחשב כמוחזק ודאי בחצי הטלית
מכח "אנן סחדי" שהוא בירור של "חזקת מה שחתת יד אדם שלו". בירור זה נותן לכל אחד
מהם כח של מוחזק בחצי הטלית, אף על פי שבפועל הוא מוחזק רק בכרכשתא.

¹: "ההוא ארבעה דהו מינטו עלה בי תורי" - סוגיה במסכת בבא בתרא דף לד ע"ב.

"מיגו להוציא"

חאדורוניים ורוצחים לומר שחלוקת הראשונים בדיון "מיגו להוציא" קשורה לחלוקת רשיי ותוספות. התוספות בדיון ב"ע"א (ד"ה וזה) מתייחסים לדיון המשנה: זה אומר יכולה של זה אמר ח齊ה שלי... זה נוטל שלשה חלקים וזה נוטל רביע. (שאליהם התוספות): ואם תאמר יהא נאמן הח齊ו שלו. מיגורדי עבי אמר יכולה שלי.

הרוב'ס מונרך. שמכיוון שהחצאי והשני שניהם מוחזקים לא אמורים "מיגו להוציא". מתיירוץ הריב'ס נראה שתוספות הלכו בשיטתם, שאנו מחשבים כל אחד כמוחזק ודאי בחצאי (במקרה דzon ברבע), ולכן זהו "מיגו להוציא". התוספות ר'יד'ז ועוד ראשונים חולקים על התוספות וסבירים שאנו זה "מיגו להוציא" אלא "להחזיק". נראה שגם סברו כרש'י, שככל אחד תפוס בכל, וכך אין כאן דין "מוחזיא". (אמנם ניתן להסביר את מחלוקת הראשונים במשמעות המיגו, אך כבר ציינתי במאמר מטרתנו היא להראות השיטות בגישה הראשונית).

שיטת הרמב"ס (לפי תשבשו שלaben האזל)

הרמב"ס (הלכות טען ונטען פרק ט הילכה 2) מביא דין משנתנו: שנים שהיו אוחזין בכל אחד, או שחיו ורוכבין על גבי בהמה או אחד רוכב ואחד מניגן או יושבין بعد ערימה של חיטים המונחות בסמטה או בחצר של שנים... כל אחד משניהם נשבע... ויחולקו...

הרמב"ס שינה לשון המשנה ל"שניים אוחזין בכל אחד", והרחיב את דין המשנה גם למקרים נוספים וביהם שניים היושבים עד ערימה של חיטים. לעומת זאת, הרמב"ס בהלכה ט בהביאו את דין של רב תחליפא (וע"א העתיק לשונו במדוקיק: "היו שניים איזוקין בטלית... זה נוטל עד מקום שיידו מעט וזה נוטל...").

מודע בהלכה זו. שנייה מלשון המשנה והרחיבת, ואילו בהלכה ט העתיק את דברי ר' תחליפא במדוקיק!

ואש היישבה שליט"א בשיעורו (שיעור מס' 6²) תירץ זאת בכך, שהבלכה ט הרמב"ס הביא מקרה של **שניים השליטים** על **כל באותן שותה**, וכך זה אינו ניתן לחלוקת ומילא אי אפשר לומר שהמוחזקות תלויות בגודל החלק שככל אחד מוחזיק (שהרי אין כלி וזה ניתן לחלוקת). מה שיאין כן בהלכה ט, שם מדובר על טלית **שניתנת** לחלוקת באופן מסוים, ולכן אין כל מה שתחת ידו ממש הוא נוטל, וזאת משום **שהוא שלוט בו בלעדית**. בשאר הטלית שנייהם שליטים באותו שווה ולכן הם חולקים, שהרי אין למוחזקתם ערך במקרה זה. וכך הבין אבן האזל.

2. שיעורי הרב רבינוביץ שליט"א מסוכמים ומופצים בשינה. כל החותיות במאמר לשיעורי הרב רבינוביץ מתייחסות לטיוכומים אלו.

בhalca י מביא הרמב"ם את דין המשנה: "יהיה זה אווז בחוטין שבשפט הטלית ... חולקין כולה בשווה...". ככלומר, הרמב"ם הביא את דין המשנה העוסק בדברים שאינם ניתנים לחלוקת, או מצד הכללי (halca) או מצד האחיזה בכרכשתא (halca). **לפיוט שיטת הרמב"ם** : נראה שהרמב"ם סבר כרשיי (וכך הבין ابن האזל), שבטלית אין להם מוחזקות ממשית, משום שאין להם שליטה בלעדית בחלק מסוים של הטלית (אלא אם כן כל אחד תפוס בחלק מהטלית אז יש את דינו של רב תחליפא). הרמב"ם הרחיב דין זה לכל כלי שאין לאחד מהם שליטה בלעדית בו. ברור לעומת הרמב"ם חולק על סברת התוספות שככל אחד אחיז בחצי בודאי, וזאת בגלל שהוא הוא הרחיב דין זה לשניים היושבים לצד ערים חיטים, ובמקרה זה קשה לומר את סברת התוספות.

חשוב לציין שיטת הרמב"ם אינה בהירה כל כך והיא תתחבר יותר בהמשך (פרק ז).

סיכום פרק ב

- הראנו שינוי מחלוקת ראשונים לגבי המוחזקות של כל אחד בטלית:
- התוספות סוברים שככל אחד מוחזק ודאי בחצי טלית מכח ה"אין טהדי".
  - רשיי והרמב"ם סוברים שככל אחד תפוס בכל הטלית, ולכן אין לאף אחד מהם מוחזקות בלעדית או בחלק ממנו, אלא מספק בלבד.

ג. התשלכות (של הסתפקידות הר"ן) על הבנת פסק הדין "יחולקו בשבועה"

לאחר שבירנו את שיטות הראשונים בהבנת מוחזקות בטלית, נובר לשלב הבא, נבחן כיצד הן מופיעות על הבנות של הראשונים הניל בפסק המשנה - "יחולקו" ועל שבועה ר' יוחנן "שלא יהיה כל אחד ואחד הולך ותוקף בטליתו של חברו ואומר שלוי הוא" (ג"א).

שיטת התוספות

בפרק הקודם הבנו את דעת התוספות: "אווז שמי דחשייב כאילו כל אחד יש לו בה בודאי החציה". ברור שלדעתם סיבה זו הינה גם הסיבה לדין "יחולקו" שבמשנה. ככלומר, כל אחד נחשייב מוחזק בחצי בודאי, וכך הם חולקים מדין המוציא מחבריו עליו הראייה. דין משא"ר את מעב המוחזקות, של כל אחד בטלית (בחציה), כמו שהוא. לגבי זין השבועה של ר' יוחנן יש לבחון את הסוגיה שעוסקת בכך וביעם ולראות כיצד התוספות יפרשו אותה. הגمرا השוויתה את משנתנו לדינו של סומכים:

לימה מתניתין ולא כסומכים, דאי כסומכים האמר ממון המוטל בספק

חולקיין بلا שבועה.

ככלומר הגمرا דימתה את דין החלקה של משנתנו, הנבע מדין המוציא מחברו עליו הראייה, לדין החלקה של סומכים שהוא ממון המוטל בספק. הגمرا דוחה קושיה זו: אפילו תימא סומכים, כי אמר סומכינס היכא דאייכא דראא דמונא אבל היכא דיליכא דראא דמונא לא.

קונטרס השיעורים (סימן א) מסביר, שמדדיחית הגمراה משמע, שגם סומכים מודה לדין הבסיסי של חכמים דמיינו המוציא מחברו עליו הראיה (כשאין דרור דמונו) ולפי זה יוצא שגם סומכים מסכימים שדין החלוקה של המשנה היא משום המוציא מחברו עליו הראיה, כפי שבארנו.

הבעיות בשיטת תוספות היא בביור שאלת הגمراה אליבא דרבנן. הגمراה שאלת:
ואלא מא רבען הא אמרי המוציא מחברו עליו הראיה? (תרצה הגمراה) התם
דלא תפסי תרוויחו אמרו רבנן'המעיה', הכא דתרויחו תפסי פלי ג' לה
שבועה.

הרשב"א בחידושיו לבבא מציע נב עיב דיה האי מא' שואל:
קשה לי ודקاري לה מהי קארי לה ומאי שייכא מתניינן בדרבען התם זראי
מושיא הוא אבל הכא תרוויחו תפסי לה.

הרשב"א אינו מבין מהי קושיות הגمراה מרבען, שהרי לכאורה חכמים יודו לדין המשנה. כשם שכאשר אחד מוחזק אמוראים הממעיה כך בשנים מוחזקים אומרים הממעיה (לשיטת תוספות) ומהי קושיות הגمراה אליבא זחכמים?
הרשב"א מתרץ שהקשה לא הינה על החלוקה (ברור שהיא מדין המוציא מחברו עליו הראיה, שהרי כל אחד מוחזק זראי בחייב טלית). הקושיה הייתה אך ורק על השבועה. כלומר - מדו"ע צריכים שבועה ל大户 חכמים, שהרי החלוקה היא מצד זראי מוחזק, ואין כאן מקום לשבועה? והגمراה מתרצת, שבגלל היותם תופסים חולקים בשבועה
הריבב"ש (מובא בשיטה מקובצת) מסביר את תירוץ הגمراה, שבאמת דין החלוקה הוא מצד המוציא מחברו עליו הראיה, וכל אחד מוחזק בחצי הטלית; מכל מקום בغالל שניהם תופסים, כל אחד מגרע תפיסת חברו ומצריך בשבועה.
לאור דברינו יש לומר שההתוספות יסבירו את שבוטר ר' יוחנן כפשרה, דהיינו לו מרות שככל אחד מוחזק זראי בחייב, מטרת השבועה היא שלא יתפסו בטלית חברו. השבועה היא חיונית, והיא אינה קשורה לעצם המוחזקות שהיא ודאית. מטרת השבועה היא אך ורק להגן על המחזק מתוקפים.

יש לציין שינוי ראה חזקה להבנת התוספות מגمراה בדף העיב:

וכי מאחר שזה תפוס ועמוד וזה תפוס ועמוד; שבועה זו ומה? אמר ר' יוחנן

שבועה זו תקנת חכמים היא; שלא יהיה כל אחד ואחד הולך ...

אנו רואים שפשט הגمراה הוא כשיטת תוספות ששבועה זו אינה קשורה למוחזקות, שהרי "זה תפוס ועמוד...", אלא היא שבועה חיונית שתתקנה כדי שלא יהיה כל אחד תוקף טליתו של חברו.

לסיכום, שיטת התוספות - התוספות לשיטות יסבירו שפסק המשנה מתחלק לשני חלקים:
א. "יחילוקו" - מכיוון שכל אחד מוחזק בחצי בודאי, חולקים מדין המוציא מחברו. עליו

הראיה.

ב. "שבועה חיצונית", שמרתה להגנן על המוחזק מותוקפים. לתוספות יש ראייה חזקה לשיטתו מפשט הגمراה בדף ח ע"ב:

שיטת רשיי

גם בバイור שיטת רשיי בפסק הדין, יש לבחון תחילת כיצד הוא פירש הסוגיא הניל בדף ע"ב. נראה: שרשוי מפרש את קושיות הגمراה, "ואלא מי רבן? לא אמר רמי המוציא מחברו עליו הראיה!", לא רק לעניין השבעה (תוספות) אלא לכל הפסק של "יחולקו" בשבועה". רשיי אינו מחלק בין דין החלוקה לבין דין השבעה כתוספות, ולדעתו זהו פסק אחד. לדברינו משמע ברשיי בדף ב ע"ב (דיה עליו הראיה): "בעדים, ואי לא - לא גבי מידי, והכא חולקים בשבועה".

שיטת מקובצת הביא בשם הריבכ"ש:

פרש רשיי זיל והכא חולקים נראה מדבריו דמקשה דלא הוין למימר הכא חולקים אלא הממעעה. וקשה זהה הכא אין האחד מוציא יותר מן الآخر, ותירץ זהוי לון למימר הפא דיתא מונה עד שיבאו עדים ויעידו כיון שכל אחד רוצה להוציא מחברו.

הריבכ"ש מסביר, שולדעת רשיי קושיות הגمراה היא. שmedian המוציא מחברו עליו הראיה לא ניתן היה לפסק "יחולקו" אלא "ויה מאונה". החסר לכך הוא, שהוא רואים כל אחד כמוחזק בכל הטלית וכל אחד נקרא מוציא מחברו, ולכן הפסק יהיה צריך להיות "יה מאונה" ולא "יחולקו", משום שב"יחולקו" הינו "מוציאים מחברו".

תירוץ הגمراה לדעת רשיי נחלק לשניים: א. דין החלוקה; ב. דין השבעה.

דין החלוקה - רשיי בדף ב ע"ב (דיה תרוויה תפשי) מסביר מדוע כאן חולקים: "תרוויה תפשי ואין פאן מוציא מחברו". רשיי מסביר שהחלוקת אינה מצד המוציא מחברו עליו הראיה, אלא מדין ממון המוטל בספק, חולקים בו. (וכן משמע ברשיי בדף ח ע"א דיה). ממשנה יתירוח שמשמעות: "... והוה ליה ממון המוטל בספק וחולקים בשבועה...".

דין השבעה - כפי שאמרנו, השבעה היא חלק בלתי נפרד מן החלוקה והוא משלימה אותה. רשיי בדף ב ע"ב (דיה בשבועה פלייה) מפרש:

כיוון דמחסר גוביינא במה שחבירו תופס וזהי תפיס בכולה וחמי תפיס בכולה, לא קיים להו לדרבן להוציא ממון מחזקתו בצד, כדאמרינן התם לרבען דבמי ראייה הצריכומ שבועה.

רשוי מבאר שהשבועה מחזקת את מוחזקות חחלה בטסק הממון, וכך לפסקו "יחולקו" ולהוציא מחברו הצריכו חכמים שבועה, משום שאין הם מוציאים ממון "בצד". ישנים אחרים שרצו לומר שזו הראיה. שיטת רשיי רק אליבא דרבנן נב ע"ט, אך לאחר שרי יוחנו תיקן את השבעה בשל חשש תקיפה, גם רשיי יסכים לתוספות שזו טעם השבעה, חיוך המוחזקות. אך לעניין דעתך אי אפשר לומר כך משום שרשיי בדף ח ע"א (דיה ממשנה יתירוח) מסכם את שיטתו بصورة שאינה משתמשת לשתי פנים:

לא ידיעין כי מינינו משקר והוא ליה ממון המוטל בספק וחולקין בשבועה
משמעותו שלא יהא ...

וברור שרש"י מסביר (גם למסקנה) שיש כאן ממון המוטל בספק, שдинו הוא "יחולקו",
ו"שבועה" כדי להחזק תפיסתו.

בביאור שיטות התוספות צינו, שיש לשיטות ראייה חזקה מהגמרא בדף ה ע"ב
שאומرت: "וכי מאחר שזה תפוס ועומד... שבעה זו למה? אמר ר' יוחנן בשבועה זו..." והרי
לרש"י מטרת השבועה היא לאפשר הוצאה ממון חברו וכיודע הגמרא שאלת בשבועה זו
למה:

ומתרץ האגדות אוזוב (מובא באוצר מפרשיו התלמוד על בנה מציעא עמוד צט) שבאות מטרת
השבועה היא להוציא מחברו, אך גם חברו מוציא ממונו, ומילא בכך שכח שניהם שווה היה
צריכים לחלוק ללא בשבועה, וזהו שאלת הגמara אליבא דריש". אך הסבר זה בגמרא דוחוק;
ואכן הגמara בדף ה ע"ב מראה ראייה חזקה לשיטת תוספות.

لسימום שיטת רשי - סובר שהפסק, "יחולקו בשבועה", מורכב משני חלקים
חמשלים זה את זה:
א. "יחולקו" - זהו ממון המוטל בספק (וain כאו דין של המוציא מחברו עליו הראייה) וכן
פוסקים יחולקו.

ב. "שבועה" - אין חכמים מוצאים ממון ב"ידם", שהרי שניהם תפוסים בכל הטלית,
והיא "מחוסרת נוביינא"; וכן הזכירו בשבועה כדי להחזק מוחזקתו בספק הממון.

שיטת הרמב"ט

בפרק הקודם אמרנו שבאופן מסוימי הרמב"ט סובר כריש, דהיינו שככל אחד תפוס בכל
טלית ואין לאחד עדיפות על חברו, ולכן הרחיב הרמב"ט דין זה לכליל ולערימות חיטים.
אחרונים ובמיוחד ابن האזל רוצחים לומר שהרמב"ט יסביר גם את דין "יחולקו
שבועה" כריש.

אמנם כפי שציינו בפרק הקודם, שיטת הרמב"ט אינה בהירה למורי, והאחרונים דנו
במחליקת הרמב"ט והתוספות בדיון של רב תחילה, ומתווך מסקנותיהם שם בארו. את
שיטת הרמב"ט בשאר הסוגיות (וראה בפרק הבא). אך עדין אין לנו פטורים מלנסות
לדוק בלשון הרמב"ט.

ראש הישיבה שליט"א בשיעורו (מספר 16) ציין שהרמב"ט (הלכות טען ונטען פרק ט הלכה 2)
שינה בלבשו מלשון הגמara בדברי ר' יוחנן והוסיף מילים משמעותיות: "ושבועה זו תקנה
חכמים היא ... ונוטל **בלא בשבועה**".

וראה שבתוספת זו רצתה הרמב"ט לבאר את שבעת ר' יוחנן. הרמב"ט אינו סובר
שמטרת השבועה היא אך ורק למונע גזלנים (כתוספות), וזהו בשבועה המוחזקת את התפיסה
בספק הממון, ומאפשרת את הפסק של החלוקה באמצעות השבעה (כריש"), וזהו
משמעותה של תקנת חכמים, דהיינו שלא יטול ממון חברו **בלא בשבועה**.

דיק נוסף ניתן לדיק בלשון הרמב"ם בפירושו למשנה (מחדורות ר' קאף) "ומכללי הדינים שהנשבע ונוטל משתו בשבועתו לא ישבע על יותר ... ולפייך זה ישבע...". מלשון הרמב"ם משמע שכל אחד נקרא נוטל ספק ממו, ושבועה זו היא שבועה שבאמת עותה חכמים נתנו לו ליטול. יכול להיות שלדעת הרמב"ם שבועת ר' יוחנן הינה שבועה הנוטלים ועל כן בפרק הבא).

סיכום פרק ג'

בפרק זה הראנו שהראשונים הולכים בשיטותיהם (בחינת המוחזקות) גם בביור פסק דין של המשנה.

- רשיי והרמב"ם. תופסים שהו פסק דין אחד - חלוקה + שבועה. אמנים חולקים בספק ממו, אך דוקא בשבועה ממשום שאין "מושגיאים ממון בכזוי" (בלשון רשיי) או שי"ה הנשבע ונוטל בשבועותיו" (בלשון הרמב"ם).
- התוספות סוברים שאין כאן פסק דין אחד; אלא פסק דין המורכב מחלקים שאינם קשורים זה לזה. "יחולקו" הוא הקפת מצב מוחזקות בחצי הטלית (יחולקו מצד המוציאה מחברו עליו הראה). ב"שבועה" בכלל חשש.תקיפה, וזהי שבועה חיצונית שאינה קשורה למוחזקות בטלית.

ד. ההשלכות (של הסתפקות הר"ן). על הבנת דין השבועה של ר' אבחו ב"שניהם אדוין בטלית" (ז ע"א). מחלוקת התוספות והרמב"ם לאחר שbarang את שיטות הראשונים במוחזקות בטלית, וראינו את ההשלכות לכך בהגדרת פסק הדין, עליינו למצוא ההשלכות מעשיות למחלוקת זו.

השלכה כזו מצאנו בחלוקת הראשונים בסוגיה "תני רב תחילה" (ז ע"א) :

שניהם אדוין בטלית - זה נוטל עד מקום שידו מגעת ... והשאר חולקין בשווה. מהוי ליה ר' אבחו ובשבועה. אלא מתניין דקתי זגלי בהדיי ...

היכי משכחת לה? אמר רב פפא: דתפיסי בכרשתא.

כשהסבירנו את דעת הרמב"ם במוחזקות בטלית (פרק ט' הבאנו את הסברו של ראש היישיבה שליט"א לחילוק שבין דין של רב תחילה לבין דין המשנה של "שניהם אוחזין").

"זה נוטל עד מקום שידו מגעת" בכלל מוחזקות הבלתייה במא שתחת ידו. בשנים אוחזין בטליות (בכרשתא), או בכלי שאין ניתן לחלקה - חולקים בשוה, ואין ערך למוחזקות, ממשום שאין להם שליטה בלעדית בחוץ הזה, והוא מוגדר כספק ממו. הבעייה העיקרית בסוגיה היא הסביר דין של ר' אבחו "מהוי ליה ר' אבחו ובשבועה". התוספות והרמב"ם חולקים בהבנת דין של ר' אבחו. התוספות (וזיה מדבריו שנשבעים על הכל (גם על מה שתחת ידו): "נראה ... דא' במה שידו מגעת ישבע...") הרמב"ם (על כלות טוען ונטען פרק ט הלכה ט) חולק על התוספות וסובר שנשביען רק על ה"שאר":

זה נוטל עד מקום שיזו מגעת זהה נוטל עד מקום שיזו מגעת והשאר חולקין בשווה אחר נשבעין.

אמנם הרמב"ם יctrיך להסביר מהו חידושו של ר' אבחו, שהרי לפי דבריו יוצא לכאהר ששבועת ר' אבחו זהה לדין המשנה, שחולקים את הנידון בינויהם בשבועה (וכן הקשה הראי' בסימן י). אך הסבר הגמורא אכן מעניינו וכל מטרתנו בפרק זה הוא לבדוק את מחלוקת הרמב"ם והתוספות לאור שיטותיהם בסוד שבועת ר' יוחנן. (יעיין באחרוניים תירוגים לשאלת הראי'ש).

האחרונים (וראה באבן האזל ובקונטרס שיעוריות) מבארים את המחלוקת לאור השיטות השונות שהבאנו לעיל. התוספות הلقבו בשיטותם, שדין החלוקת הוא מדין מוחזקות ודאיות; והשבועה הנה תקנה חיצונית כדי שלא יתקפו. מילא אין הבדל בין "מה שתורת ידו" לבין "השאר", ועל הכל בשבועין.

לעת התוספות, כל מה שיטול כל אחד מהם הוא מצד מוחזקות וחאית (גם חצי מהשאר), ומילא בשבועין גם על מה שתורת ידו, שהרי גם בשאר יש חשש של תוקפים - (השבועה הינה חיצונית ומטרתה למנוע מגולנים לתקוף).

הרמב"ם לעומת זאת סובר כהשיי, דהיינו שחולקים מדין ממון המוטל בספק, וחכמים תקנו בשבועה כדי ליטול את הממון. ולפי זה ברור שהשבועה נתקנה וזכא על ספק ממון שהוא מחוסר גוביינא, אך על מה שתורת ידו ממש לא תקנו בשבועה שהרי הוא שלו באופן חאי. אם כן, אנו רואים שהתוספות והרמב"ם הلقבו בשיטותיהם גם בסוגיא זו.

האחרונים (וראה ואבן וויה) רוצים לומר שהרמב"ם והתוספות חולקים גם בדיון בשבועה המשנה, לשנה מחלוקת האם בשבועה זו באלה להכחיש טענתו השני או בשבועה זו הינה מדין הנשבعين ונוטלים (דעת הנאים).

הרמב"ם בפירושו למשנה כותב: "וימכללי הדינים כי הנשבע ונוטל משחו בשבועתו לא ישבע...". (וראה בפרק הקודם) מכאן משמע שהרמב"ם סובר בשבועה זו הינה שבועת "הנשביעים והנותלים", ובrorו שהרמב"ם הולך בשיטתו, שהשבועה מאפשרת ליטול ספק ממון ושבועה זו שייכת, אך ורק במקרים שאין תורת ידו ממש.

אולם התוספות (לפי הסבר זה) סוברים שהשבועה היא בכלל השבועות של "נשבע ונפטר", שהרי הוא מוחזק בכל החצى, וכל הסיבה לכך שהוא נשבע היא כדי להכחיש טענת השני, ולהפטיר.

סיכום פרק ז

הראנו בשבועה ר' אבחו ישנה נפקא מינה בין שיטות הראשונים. לעת התוספות נשבעין על הכל (גם על מה שתורת ידו) ולעת הרמב"ם נשבעין רק על השאר: הסבבנו את מחלוקת לאור שיטותיהם בעניין המוחזקות ובגעין ופסק הדין, וכן הבנו דעת האחרונים שהם חולקים גם בדיון המשנה, האם השבועה היא שבועות "נשבע ונפטר", או "שבועת הנוטלים".

ה. הבנת שיטות הראשונים ב"תקפה אחד בפנינו" לאור שיטות בהסתפקות הרין

לאחר שהגדכנו שיטות הראשונים ביחס להסתפקות הרין, علينا לחזור לסוגיות "תקפה אחד בפנינו" ולנסות להבין את שיטותיהם בסוגיא זו.

כ

באור דברי הרין

במבוא הבנוו את הרקע והمعنى להבנת הרין, ומעת נדון בהם בחרchina: הרין-היו קושיות בשני מישורים שונים:

א. **מישור מוחזקות לפני התקיפה** - מכיוון שהתקיפה נעשית בפנינו, ברור שאין התקוף נחשב מוחזק. בית הדין בפואו לדון חייב להתחשב לא רק ביהדותה, אלא גם במצב מוחזקות (שלפני התקיפה).

ב. **מישור החוזאה** - על דברי הגمراה שהעמידה הבעיה בישתק והדר צוחח ישן שתי תמיינות:

1. כיצד ניתן לפחות ספק פסיקולוגי זה? קלשון-הרין "יודאי פשיטה לך... זאיכא למטייל בחודאה..." ואיך לא מירר שלאו הودאה היא כיון דלבסוף צוחח".

2. ספק זה לכארה אינו שקול, שהרי יותר סביר לומר שאון כאו הודאה, משום שסוף סוף צוחח, ונימק שתיקתו בתחילת. ולכן קשה לומר "יש" שישתק והדר צוחח" יחשב הודאה גמורה, וסביר יותר שירחוב ספק הודאה בלבד (הרין בתירוץ השני).

הרין הבין שקשה לומר את תירוץו בפשט הגمراה, משום שלפי דבריו התלבטות הגمراה היא האם המוחזקות בטלית היא מדין ודאי, או מדין ספק, ואם כן העיקר חסר מן הספר, ולכן הביא הרין פירוש שני שהולם יותר את פשט הגمراה. לפי תירוץ זה ברור לנו שבתחילת מוחזקות היה מוטלת **ספק**, והתלבטות הגمراה היא האם "יש" שישתק והדר צוחח" נחשב כספק החוזאה (ויתר מספק מוחזקות), או שאינו נחשב כתהודה כלל (ולא יוצאה מספק המוחזקות).

שיטות התוספות

התוספות אינם מתייחסים לשירות. לביעית ר' זира, אך הם מדמים את בעיית הגمراה, "קדישה بلا תקופה", לביעית ר' זира (דף ו ע"א דיח הקדישה), ועל פי דבריהם נוכל להבין כיצד הבינו את בעיתת "תקפה אחד בפנינו". זו לשונם:

ומיררי נמי כגון ששתק בשעה שהקדיש ולבסוף כששאלה הגוזבר צוחח ומביעא

ליה... תוהה הקדש כתקפה دقין דשתק אודוי אוחוי ליה... או דלמא הקדש

לא hei תקיפה דלמה. יצוחח בשביב דבריו.

לפי התוספות, הגمراה מסתפקת האם הקדש דומה לתקיפה, וממילא בשתק והדר צוחח "כיון דשתק אודוי", או שהקדש אינו דומה לתקיפה, שהרי אין הוא חייב לצוחח בכלל דברי חברו.

מכל מקום, ברור לפי זה שהתוספות הבינו את בעית ר' זира כפשתה, דהיינו חמס "שתק וחדר צוח" נחשב כחדואה גמורה, או לא. אלו רואים שהתוספות הסבירו את בעית ר' זира כתסתפקות פסיכולוגית במישור החודאה בלבד (וכן משמע מהרא"ש סימן יא).

על שיטת התוספות ניתן להקשות שתי קשיות:

א. מדוע התוספות התعلמו ממצב מוחזקות של השניים בטלית, לפני התקיפה?

ב. מדוע לא הסבירו התוספות כר"ג, שהסתפקות היא האם יש כאן ספק החודאה, או שאין כאן חודאה כלל?

לאור הסבירו בדעת התוספות בפרקם הקודמים, נראה לעניין דעתם שהתוספות אינם מתעלמים ממצב המוחזקות כלל ועיקר. התוספות הולכים בשיטות שב"שנאים אוחזין" כל אחד נחשב **בחואי מוחזק** בחצי, ולכן כשהתקף אחד מהם בפניו הוא תוקף מודאי מוחזק, וה מוחזיא | מחברו **עליו** תראה. ואם כך הם פנוי הדברים ברור גם מדוע התוספות הצריכו **"הודאה גמורה"**, משום שרק הודאה כזו יכולה להוציא מודאי מוחזק, ולא מספיק **"ספק הודאה"** (כר"ג).

שיטת רשיי

דבריו רשיי בסוגיותנו קשים בוותן, ואחרוניהם רבים הצעו פירושים שונים בביואר שיטתו. אנו נבחן תחילת את הקשיים בדבריו רשיי, ונצער פירוש שמתאים לשיטת רשיי הבסיסית, כפי שהוצאה לעיל.

קשיים בשיטת רשיי - רשיי (בזמן וע"א דיה תקופה אחד) כותב: "הוציאה מיד חברו בחזקה, והרי כולה בידו **קוחם שנשבעו**". כבר צינו במבואו שרשיי מכנים לסוגיותנו גורם חדש, והוא גורם השבעה. לדעת רשיי הרקע לתקיפה הוא שփחים אוחזים בטלית. לפני השבעה. שיטת רשיי אינה ברורה, וכמובן שmotlat עלינו המלאכה להבינו כוונתו, ולבחנו בעית ר' זира על פי זה. אמנם אין לנו עסקים בסוגיות **"תקפו כהן"**, אך כדי לבחון שיטת רשיי עלינו לבחון דבריו גם בסוגיא זו. איתא בפרקנו ע"ט:

אמר ליה רב המנוא מתניין היא **"ספק בכורות... הממעיה"** ותני עלה **"אסורים בגיזה ובעבודה"**, והאanca אמר תקפו כהן אין מוציאין אותו. מידו דקתיי המוציא מהברו עלין הראיה וכי לא תקפו אסורי בגיזה ובעבודה.

ובאר רשיי (שם דיה המזיא):

כא סלקא דעתך אם ביד ישראל כהן, הו כהן ממיעיה, ואם תקפה כהן ושתייך

ישראל והדר צוח. **הו ישראל מוציא מהברו**.

ברור שרשיי הבין שר' המנוא רוצה לפשט את שתי בעיות הגمرا (שלא כתוספות ועוד ראשוניים):

א. תקפה אחד בפניו כשתק וחדר צוח - אין מוציאין מידו, והראיה מ"תקפו כהן" שאין מוציאין מידו.

ב. הקדישה بلا תקפה - החקdash תופס (בחלק זה לא מעסוק כלל).

לכן רשיי הוסיף: "שתק וחדר צוחה" כדי להציג שרי המונא פושט גם את בעיות ר' זירא. בעקרון זה ממשיך רשיי גם בחסרן דחויתו של ר' ב' ר' ב' דוחה את שתי הפשיטות: א. תקפו כהן מוציאין מידו בזוקא [ולא כריטב"א (בבא מציעא ועיב דיה לעולם אימא) שפירש: "בדין הוא דיכול למייר דאר על גב דתקפו כהן אין מוציאין ..."].

ב. קדושה תבא מהליה שאני

גם כאן רשיי אינו מובן, ונידן להקשנות עליו:

א. מה ענין "תקפו כהן", שהוא ספק ממון לעבירות ר' זירא? וכייד ניסה ר' המונא לפשט ממנו הספק?

ב: קושיות הריטב"א והפני יהושע. כיצד ניתן לומר ב"תקפו כהן", שהישראל "שתק וחדר צוחה", וחורי בורר הדבר שבסוגיא זו גם **הבעליס עצמת** (וכל העולם) אינם יודעים האם הוא בכור או לא. וכייד ניתן לומר שהישראל הזה לה?

כיאור שיטת רשיי - ראשית נדון בדברי רשיי בסוגיא "תקפו כהן". הזכרנו את קושיות הריטב"א והפני יהושע - מה ענין שתיקחה יהודאה ב"תקפו כהן", כאשר גם הבעלים עצם אינם יודעים למי שיקח החפה: האחראונים תרצו תרגזים שונים על כך וראה-באוצר מפרש התלמוד על בבא מציעא עמוד רנה).

לעניהם דעתינו, התירוץ הפשט ביותר לשאלת זו הוא תירוץ של המהרים פאדוואה ועוד אחריםinos (ראה שם). הם תירצו, שאנו חייבים לפרש את השתקה יהודאה, ניתן לפרש כיוטר על ספק הבכור לטובה הכהן.

תירוץ זה הינו מאד מציאותי, משום שיש לזכור שמדובר במקרה של כהן החוטף ספק בכור, שגם ישראל אין יודע מה טיבו. ישראל שותק ולאחר כך צוחה, ונראה סביר לומר, שתיקתו היא יותר על ספק ממונו.

אך עדין נותרו מספר קושיות על רשיי:

א. אם נכונים דברינו שתיקחה פירושה יותר, לא מובנים דברי רשיי בדף ו ע"א, שמלחך בין המצב שלפני השבועה לבין המצב שלאחר השבועה; וחורי לכואורה גם, לאחר שנשבעו ניתן יותר על הטליתו:

ב. מה הקשר בין סוגיא "תקפו כהן" לבין בעיות "תקפה אחד בפנינו?"
לאור מה שבאו בפרק הקדומים, נראה לעניות דעתינו שהתרוץ לכל השאלות הללו הוא פשוט. רשיי סבור שמהזקותם של האוחזים בטלית מוטלת **ספק**, והחלוקת נובעת מספק ממון, אך חכמים העריכו שבუה כדי להוציא מספק ממון חבירו. ברור הדבר שאם רשיי בסוגיאנו הולך בשיטתו - לפני השבועה כל אחד **חופש ספק ממון**, ולאחר שנשבעו כל אחד מחזיק **בוחאי ממונו**, ולא ניתן להוציא ממנו. לפי זה נראה שרשיי מפרש בעית ר' זירא בדומה לר' יין (בתירוץ השני). דהיינו, ברור לנו מתייחסים למוחזקות בטלית כמוחזקות מספק. אך בזיגזג לר' יין שהסביר את ה תלבות הגמרא בין "ספק הודהה" לבין "חוسر הודהה", רשיי רצה להרוויח גם את ראייתו של ר' המונא מ"תקפו כהן", ושם לא שייכת הודהה כפי שבאו לעיל.

לכן נראה לעניות דעתך, שהتلבותה הגمرا לדעתו של רשותי היה האם מציאות של "שתק ותדר צוחח" נחשבת כספק וייתור או לא. אם נאמר שזהו ספק וייתור זה יועל להשאייר הטלית, משום שספק וייתור מוציא מיד ספק מוחזקות (כמו בשיטת הר"ץ). כל זה נכון דווקא לפני השבעה, אך לאחר השבעה ברור שספק והיתור לא יוצא מיידי ודאי מוחזק. אם כן, גם ב"תקפה אחד בפנינו" נctrיך לפרש את השתקה כויתור. גם כאן נראה לפרש את שתיקתו כויתור ולא כחוודאה. התתקף רואה שחברו נוקט באליםות כלפי ותיקפה, והוא יזען שאין לו ראות לכך שטלית זו שלו (והוא יצטרך בכל מקרה להסביר), וכן הוא מותר על התביעה עוד לפני שנשבע.

פירוש דומה מביא ה"קצות" ולח סיק מ"מפרש שתיקתו כ"אומר אני רוצה להשבע", ואמנם, פירושו קשה מאד והאחרונים הקשו עליו קושיות רבות. אך ברור שעקירונייה ה"קצות" מסביר את השתקה **לייתור על התביעה**, אלא שלא דעתה ה"קצות" הויתור מותבطة בחוסר נכונות להסביר.

לפי זה, ברורה גם ראייתו של ר' המננא מ"תקפו כהן", שהרי גם שם היה ישראל מוחזיק בספק ממון, ולתקוף (הכהן) ישנה ראייה המוציא מספק ממון.ישראל, והוא ספק הויתור. **לסימן שתיקת רשיי** - הראינו שရשיי לשיטתו חלק בין מוחזקות לבין השבעה שהינה תפיסת בספק ממון בין המוחזקות. לאחר השבעה, שהינה מוחזקות ודאית.

רשיי חיבן באופן בטיסי כרין, שביעית ר' זира עוסקת בספק ממון. אך רשיי, בניגוד לרין, רצה להוכיח גם את ראיית ר' המננא מ"תקפו כהן", ולכן פירש גם שם, שמדובר במקרה שהישראל שותק ואחר כך צוחח. לעומת רשיי אנו מפרשים את השתקה כויתור, וממילא ה תלבותה הגمرا ב"תקפה אחד בפנינו" היא האם מציאות של "שתק ותדר צוחח" נחשבת כספק וייתור על התביעה או לא (נקודות החושן פירוש דומה).

שיטת הרמב"ם

דברי הרמב"ם (ולכוד טוען ונטע פרק ט הלכה יט קשים, והאחרונים הצעו חעות שונות בפירוש דבריו). מגמתנו היא למזרא פירוש לדעת הרמב"ם, שיתאים לשיטתו במוחזקות בתלית, וכן אנו נדונו בעיקר בפירושים שהולכים בכיוון זה. הרמב"ם כתב שם כך:

באו שניהם אדוקין בה ושמטה האחד מיד חבירו בפנינו ושתק השני, אף על פי שהזר וצוחח און מוציאין אותה מיד, כיון ששתק בתחילת הרוי וזה כמודה לו. חזר השני ותקפה. מן הראשון אף על פי שהראשון צוחח מתחילה ועד סוף חולקין.

והרא ב"ד על אתר: "אמיר אברהム - אין טעם לזה".

הבעיות בהבנת דברי הרמב"ם הן רבות, אך באופן כללי הן מתמקדות בשני עניינים:
א. בבעית ר' זира (תקפו אין מוציאין מידויי).
ב. הסבר דינו השני של הרמב"ם: מדוע יכול השני לחזור ולתקוף מן הראשוני? ומהו הפסיק הוא "יחלוקו"?

- המגיד משנה ביאר באריכות שיטת הרמב"ם והתייחס לשתי הבעיות שהעלנו:
- בענין פסק הרמב"ם - המגיד משנה הבא שני תירוצים:

ולא אפשרית בעיה זו, ולזה פסק בינו, שאין מוציאין אותה מיד זאת שתפסה כיון שהזבר ספק ועוד אמר שם: אם תמצى לומר תקפה אחד בפנינו אין מוציאין אותה מידו, וורך רביינו לפסק **כ' אם תמצى לומר'.**
  - הסביר הדין השני:

וכתב רביינו ... והטעם לפי שחזר הענין מה שהייתה בתחלתה, שהרי שניהם תקפה זה מזה, ואף על פי שהראשון לא צוחה מתחלה ועד סוף זהה צוחה מעיקרה, מכל מקום, על כרחך לא אמרין אדם לא חזר ותקפה, השני אכן מוציאין אותה מן הראשון אלא משום ספק והמוסיצה מhabרו עליו הראיה, אבל עכשו שחזר זה ותקפה, ודי חולקין.

קושיות על התסביר השני של המגיד משנה (בענין פסק תרמב"ט)

ראש הישיבה שליט"א (שיעור מס' 14) הקשה על הסבירו של המגיד משנה שתי קושיות:

- אמנם כלל גדול הוא בגאנונים בריב"ף וברמב"ם לפסק **כ' אם תמצى לומר'**, אך בסוגייתנו יש שני **"אם תמצى לומר'"**, לשני צדי הספק; ומדוע הרמב"ם פסק **דוקא כ' אם תמצى לומר'"** **השני**?
- הסביר מגיד משנה קשה, משום שאינו מסביר הדין השני של הרמב"ם. הרי ממא נפשך אם פסקנו **כ' אם תמצى לומר'** וישתקן והדר צוחה". נחשב כהוזאה גמורה, כיצד יכול הנתקף לחזור ולזכות בחיפוי השיק לתוקף, בזכות הودאותו הגמורה של הנתקף? כמו כן לא מובן הפסק של החלוקה:

מכח הקושיות הניל' אלימצ' ראש הישיבה את תירוץו הראשון של המגיד משנה. לפי תירוץ זה לא מוציאים מן התוקף משום הספק (אין לבית הדין די ראיות כדי להוציא מן התוקף), ולא בכלל שפטינו הבעיה. לפי הסביר זה הדין השני של הרמב"ם אינו דין נפרד וחידש, אלא **תוספת הכרחית** המגדירה את המוחזקות בחיפוי כספק בלבד. וראה בהרחבה שעור מס' 14).

לענין דעתו, הקושיה הראשונה (שישנים שני **"אם תמצى לומר'"**) אינה קשה כל כך, והיא תורצת על ידי הנחלה דוד (או ערך מפרש הטלמוד לבבא מציעא עמוד רט): הנחלה דוד מסביר, שלמרות שישנים שני **"אם תמצى לומר'"**, הרמב"ם פסק **כ' אם תמצى לומר'"** **השני**, משום שהוא **העיקרי**, והראיה לכך היא שהגمرا ממשיכה בדינן לפי **"אם תמצى לומר'"** זה. הנחלה דוד מרחיק לכת, ואומר שadraba לא רק שאין זו קושיה על החסביר השני, אלא שזוهي קושיה חזקה על הסבירו. הראשון של המגיד משנה, שהרי דרכו של הרמב"ם לפסק **כ' אם תמצى לומר'**, וכיitz ניתן לומר שהרמב"ם לא פסק כן, אלא משאיר את החיפוי אצל התוקף בכלל הספק ("בעיא דלא אפשריא").

- א.** קושיותה הנחלת דוד (ראה לעיל), שדרכו של הרמב"ם לפוסק כי אם תמציא לומר שהגמרה דינה בו. וכיitz ניתן לומר שביעית הגمرا לא נפשתה?
- ב.** פשוט לשון הרמב"ם מורה לפסק ודאי, כפי שעהלה מהגמרה: "אין מוציאין אותה מיד כיון ששתק בתחילת חורי זה פמזהה לו". אמן ביארנו שהויפה זו נכרת כדי להגדיר מודיע יש לנו ספק, והדין השני הובא לצורך זה.
- אך הסבר זה הינו דוחוק בלשון הרמב"ם, שפשטות לשונו היא שאכן נפשתה בעית הגمرا (במיוחד לאור העובדה שאפשר להסביר שאכן החוץ זה נשאר אצל ספק, ולמרות זאת לומר שהרמב"ם אכן פסק כי אם תמצאי לומר).
- ג.** בהסביר זה: החוץ נשאר אצל התוקף רק מספק ובעית הגمرا לא נפשתה. הסבר זה אינו מוכರח כלל ממשום שאפשר לומר, שבאמת החוץ נשאר אצל התוקף מספק, ובכל זאת הבעיה נפשתה.
- ד.** בהסביר זה יש התעלמות ממצב מוחזקותם של השלושים לפני התקיפה, וברור שאנו מתחפשים תירוץ, שיקח גם גורם זה בחשבון, ואנו מניסים לבאר הרמב"ם לאור שיטתו. קצות החוץ מצע פירוש לדעת הרמב"ם. הוא מתיחס לקשייה השניה שהבאנו לעיל. והיינו, כיצד הסביר המגיד משנה (בהסבירו השני) שהרמב"ם פסק כי אם תמצאי לומר, ולמרות זאת אם חזר ותקפה השני - "יחולקו". ה"קצוט" מתרץ שהרמב"ם הבין בעית הגمرا כרין (בפירוש השני). לפי הסבר זה, לגمرا ברור שמוחזקותם של השלושים בטלית הייתה ספק מוחזקות, והבעיה היא האם יש כאן ספק הוודה (המושcia מספק מוחזקות) או שאין זו הוודה כלל.
- לפי הסביר הקצוט, ברור שהגמרה פשוט כי אם תמצאי לומר אין מוציאין, ואין הכוונה שאין מוציאין בכלל וואי הודה, אלא שאין מוציאין מידי משום ספק הוודה (כמו שהבאנו לעיל בשיטת הרין) ישן סיבות לחעמזה ההסתפקות בספק הוודה, ולא בהוודאה גמורה).
- משיק הקצוט ומבהיר את דיניו השני של הרמב"ם שהינו פשוט לפי דברינו: אם חזר ותקפה הנטקף, גם כן אין מוציאין מידי ויחולקו בתחילת, משום שהחוץ לא נמצא אצל התוקף בכלל וואי הוודה אלא בכלל ספק הוודה.
- לහסביר זה בשיטת הרמב"ם מספר יתרונות לועמת התירוץ הראשון של המגיד משנה:
- א.** הרמב"ם חולק בשיטתו בהבנת מוחזקותם של השלושים בטלית (לפני התקיפה), ככלומר מוחזקותם היה מסויך, והוא מתחשבים בכך וזה בובאנו לדון בעית הגمرا.
- ב.** הסבר זה מתאים פשוט לשונו, המורה שהוא פסק כי אם תמצאי לומר, ודבר זה תואם את דרכו של הרמב"ם לפוסק כי אם תמצאי לומר.
- ג.** על פי הסביר זה הטלית באמת נשארת אצל התוקף משום ספק הוודה, ובכל זאת ניתן לומר שהבעיה נפשתה, וזאת משום שהרמב"ם סבר כרין, שבעית ר' זירא אכן נפשתה. (וממילא מובן מודיע ניתן שוב לתקוף מהתוקף).

סיכום הפרק

בפרק זה חזרנו לנקודת המוצא של דברינו, והוא - הסבר מחלוקת הראשונים בתקופה אחד בפנינו. הראנו שהראשונים מבינים את בעית ר' זира בכך התהשבות במצב המוחזקות (לפני התקיפה).

- התווספות לשיטותם שהמוחזקות היא וראית, וכן לדעתם הסתפקות הגمرا היא האם יש כאן וראי הודה או לא, וזאת משום שرك וראי הודה יכולה להוציא מיד המוחזק (המעיה).
- רשיי לשיטתו מגדיר את מצב המוחזקות בטלית לפני השבועה **בספק ממון**, ומミלא מפרש את השתייה **בספק ויתור על התביעה** (וזאת כדי להבין מהי ראייתו של ר' המונא מיתקפו כהוין).
- בשיטות הרמב"ם הבנוו את שני תירוץ המגיד משנה, ובארנו (על פי ה"קצתוין) שהרמב"ם לשיטותו מבין, שמצב המוחזקות בטלית הוא מוחזקות **בספק ממון**, וכן بيان בעית הגمرا כרין, לפסק כי אם תמצוי לומר" החני.